

Ozana Iveković

“Nikad se nemojte žaliti na prilike”

U Zagrebu je u subotu 24. rujna 2011. godine umrla kazališna kritičarka Marija Grgičević. Rodena u Virju 1. studenoga 1929. godine, školovala se u Zagrebu. Maturirala je u Klasičnoj gimnaziji u Zagrebu 1948. godine te diplomirala hrvatski jezik, jugoslavenske književnosti i ruski 1959. godine. Još kao studentica bavila se novinarstvom, a od diplome pa do 1985. radi u kulturnoj rubrici Večernjeg lista te (potom) Vjesnika od 1985. do 1990. kada odlazi u mirovinu. Sudjelovala je u osnivanju Hrvatskog društva kazališnih kritičara i teatrologa te mu predsjedava 1983. i 1984. godine. U Večernjem listu i Vjesniku izvješćuje o kazališnim događanjima i recenzira premijere u svim većim

Kritika mora biti sud.

Marija Grgičević (1929. – 2011.)

Marija Grgičević bila je živa povijest hrvatskoga kazališta. Posljednji njezin objavljeni tekst bio je o monografiji pre-rano preminulog Marina Carića na portalu Kazalište.hr.

hrvatskim gradovima. Osim kritikom, bavila se i prevoditeljstvom te prevodila s francuskog, talijanskog, ruskog i slovenskog. Dobitnica je godišnje nagrade Društva novinara za reportažu (1952.) i nagrade Petar Brečić za kazališnu kritiku (2004.).

I nakon umirovljenja nastavlja pisati pa se njezini članci mogu pronaći u časopisima Scena, Republika, 15 dana, RTV teorija i praksa, Umjetnost i dijete, Telegram, Gesta, Dubrovnik, Vijenac. Posljednje je godine pisala za internetski portal Kazalište.hr. Na

tom portalu joj je objavljena i posljednja kritika - o premijeri Gospe Glembajevih u HNK Zagreb.

Posljednji njezin objavljeni tekst bio je o monografiji pre-rano preminulog Marina Carića na portalu Kazalište.hr.

U kritičkim osvrtima na predstave daje potpunu informaciju o autorima i izvođačima. Posebnu pozornost pridaje dramskom tekstu (naročito domaćem), a u ocjeni izvedbe izbjegava krajnosti te svoje sudove nastoji argumentirati. Predstavu je stavljala u društveni kontekst pa bi tako svjedočila ne samo o kazalištu, već i o svom vremenu. Uvijek je također vodila računa o onome za koga piše. Ne toliko britka poput nekih suvremenika, ali s druge strane ni toliko blaga da je nitko ne bi zapamtio kao kritičarku. Marija Grgičević bila je živa povijest hrvatskoga kazališta. Nije bila samo na dramskim predstavama nego je pratila sve, od lutarskog do avangardnog teatra, od ulice do Hrvatskog narodnog kazališta, kao i sva gostovanja koja su tijekom šezdesetih i sedamdesetih godina prošlog stoljeća bila u najmanju ruku jednako reprezentativna kao i pokoja danas.

O kritičarki Nikola Batušić piše ovako:

*Neprekinutim i ažurnim svojim komentarima o svim zagrebačkim kazališnim događajima, pa i onim najefemernijim i gotovo anonimnim, ona svoju nazočnost u tisku ne iskorištava za osobnu nametljivost, već kao tipičan primjer dobrog novinara uvijek na vrijeme i uvijek s istim, nikada prejedriciranim pretpostavkama, prilazi kazališnom događaju. Objektivna i nepristrana, ona je u mirnim tijekovima svojih članaka pažljivo i predano bilježila sve uspone i padove zagrebačkih kazališnih umjetnika i njihova ostvarenja, odlikujući se rijetkom iskrenošću, nikada podložna kakvoj zakulisnoj zlonamjernosti. Možda kadikada odveć ugladna, ne želeći nepotrebno uzbuđivati lako ranjiv i uvijek osjetljiv kazališni organizam, ona je i tako intoniranom kritikom uvijek uspijevala odrediti sve temeljne koordinate kazališne predstave, tako da su one, osim ovih svojih obilježja, još i dragocjen dokument za budućeg povjesnika, jer za razliku od mnogih drugih, spominju sve sudionike u događajima na pozornici.*¹

O kazališnoj kritici te o problemima s kojima se suočavala, Marija Grgičević u intervjuu Zlatku Vidačkoviću povodom nagrade Petar Brečić, kaže između ostaloga:

Uvijek se sjetim Krležinih riječi da glumac pogođen strlicom kritike duغو krvari. Shvaćam da je glumiti jako teško i svi mi koji radimo javni posao izlažemo se sudu javnosti i stalno smo u nekoj opasnosti, pred ispitom. Koliko su to tek glumci koji su svojim fizičkim i duhovnim bićem izloženi pogledima svih? Kada glumac pročita nešto nepovoljno o sebi, jasno je da pati. Kazališni kritičari moraju biti spremni i na tu odgovornost i na taj rizik da se stalno opredjelujemo i da ne budemo stalno ugodni, pa ni uvijek pravedni, jer nismo bezgrešni. Kritika mora biti sud.

*Nisam bila polemički raspoložena, a zamjerala sam se društveno jakim. Inače nisam svadljive naravi, ali ako bih stala nekome na žulj, onda bi to uvijek bio netko društveno važan i moćan. Postojala su vremena nedodirljivih ličnosti, nedodirljivih problema ili ideja. Ne uklapati se u taj trend hvalospjeva, zauzimati odmak ili pak bježati od toga, bilo je opasno. U nas se s nepodnošljivom lakoćom lijepilo etikete nacionalista, pa i fašistoidnoga, i takav je bio diskvalificiran, to brže što je bolje radio i bio konkurentan. Kazalište se često uključuje u politički život, na razini koja njemu ne pripada. I čim počnu neka navijanja za ove ili one, to ne može uroditi dobrim umjetničkim rezultatima, nego stvara različite zablude i promovira lažne vrijednosti. Glas koji se tomu protivio ili dovoljno ne sudjeluje u nečemu što se u određenom trenutku uzdiže nije poželjan.*²

Bez obzira na očite poteškoće na koje je nailazila zbog svojih stavova, Marija Grgičević nikada se nije dala uplašiti niti impresionirati bilo kakvim veličinama te je uporno pisala onako kako je smatrala da treba. Čini se da svoju dosljednost nikada nije držala nekakvom posebnom žrtvom budući da je, ističe Želimir Ciglar, često citirala Šoljanovu rečenicu “Nikad se nemojte žaliti na prilike”.³ U skladu s tom porukom je živjela i pisala pa će sukladno tome njezino pismo biti zapamćeno kao iskreno, kvalitetno i beskompromisno.

¹ Batušić, Nikola: Hrvatska kazališna kritika (dramska). Matiča hrvatska: Zagreb 1971., str. 298.-299.

² Novine ne podnose hermetične tekstove. Razgovor sa Zlatkom Vidačkovićem. Vijenac, broj 281. 9. prosinca 2004.

³ Ciglar, Želimir: Skromna kritičarska velikanka. Hrvatsko glumište, br. 48-51, 2011., str. 81.